

Daşqın və sel fəlakətlərində insan izi

© Den.az

Sel və daşqınlar iləldir dönyanın bir çox yerində böyük itkilərə və tələfatlara səbəb olan təbii fəlakətlərdir. Belə fəlakətlər adətən, güclü yağışlardan sonra çayların məcra-sından çıxmazı, istiqamətinə dəyişməsi, dəniz səviyyəsinin qalxması kimi səbəblərdən baş verir. Xüsusilə su ehtiyatları ilə zəngin ölkələr daşqınların qarşısını almaq və səldən qorunmaq üçün doğru su idarəciliyini bilməlidir.

İqlim dəyişikliyinin təsirlərini daha çox sel, meşə yanğınları və ya quraqlıq kimi fəlakətlərle hiss edir. Sel və daşqınların en müüm səbəblərindən biri meşələrin qırılmasıdır. İnsanlar illərdir bütün dünyada meşə sahələrini məhv edir, yandırır. Meşələrin qırılması sel və daşqın fəlakətlərinə səbəb olur, cünki meşələrin məhv təbii ekoloji tarzlığı pozur. Suyu udmaq üçün ağaclar və digər bitkilərə ehtiyacımız var, ağaclar olmadıqda yağış suları daha sürətli axır və eroziyaya səbəb olur. Bu eroziya da öz növbəsində sürüşmələrə və torpaqda qeyri-sabitliyə səbəb olur, nəticədə isə daşqın və subasma fəlakətləri kimi ciddi təhlükə yaranır.

Daşqın fəlakətləri və subasmalar qəfil və intensiv yağıntılar nəticəsində baş verir. Suyun idarə oluna bilməyəcəyi nöqtələrə nüfuz etməsi nəticəsində insan itkisine, dağıntı və maddi ziyana səbəb olur. Ona görə de suyun idarə olunması, nəzarətdə saxlanma mexanizmləri istiqamətində vacib tədbirlərin görülməsi təhlükəsizlik üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Sel və daşqınlara səbəb olan insan faktoru, əslində, en böyük səbəblərdəndir. Urbanizasiyanın çox olduğu bu dövrdə şəhərlər həddindən artıq yüklenib, şəhər infrastrukturunu isə bu yüklenməyə hazır deyil. Şəhərlərdə bitki örtüyünün məhv edilməsi, şəhər ətraf-

lərindəki meşələrin yandırılması və qırılması da sel sularının qarşısının alına bilməməsi səbəblərindəndir. Plansız sənayeləşmə və plansız şəhərsalma da daşqın zamanı axının istiqamətini dəyişdirməsinə səbəb olur ki bu da fəlakətin baş verməsini qaćılmasızdır.

Bəxtimiz onda gətirib ki, Azərbaycan heç bir okeanla həmsərhəd deyil, buna görə de ölkəmizde okean qasırgaları, sunamiler, tornadolar baş vermir. Bildiyimiz kimi, hazırda bu cür təbii fəlakətlər okeanla həmsərhəd ölkələrin kabusuna çevrilib. Lakin Xəzərlə qonşuluq da bize kiçik silkələn-

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkışafı
Agentliyi

*Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın
İnkışafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə
“Ekologiya və ətraf mühitin mühafizəsi”
istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb*

infrastrukturlar bu təbii hadisənin fəlakətə çevrilməsinə səbəb olabilir.

Qeyd etdiyimiz ki, güclü yağışlar çayların daşmasına və suyun nəzarətsiz şəkildə yayılmasına səbəb olur. Xüsusilə yağıntının miqdarının normadan çox olduğu dövrlərdə daşqın riski artır. Dağlıq rayonlardakı çaylar sularının sürətli axması səbəbindən daşqın riskini artırır. Yüksək yamaclarдан yağış suları sürətli aşağıya doğru axır və suyun səviyyəsi sürətli yüksəlir. Bu, daşqınların baş verme ehtimalını artırır. İqlim dəyişikliyi daşqınlara təsir edən müüm amildir. Temperaturun yüksəlmesi ekstremal təbii hadisələrin tezliyini və intensivliyini artırır. Bu, daha çox yağıntı və şiddetli tufanlarla nəticələnir, daşqın ehtimalını artırır.

Daşqınlar heç de həmişə yağış yağan yerlərdə baş vermir. Ən güneşli və quru təbieti olan ərazilər belə uzaq məsafələrdən gələn suyu ilə daşqına məruz qala bilər. Buna görə de meteoroloji xəbdarlıqları nəzəre almaq faydalıdır. Daşqınların şiddetli yağış, daşan çaylar, göllərdən əlavə tez əriyin qar, çökən bəndlər səbəbi ilə baş vermesi də mümkündür. Daşqınlar 1-2 sm dərinlikdə və ya bir evin damını örtəcək səviyyədə ola bilər.

Daşqın və sel fəlakətlərindən qorunmaq üçün binanın daxilində və xaricində daha yüksək və təhlükəsiz yerləri müəyyənləşdirmək lazımdır. Zərər görməməsi üçün qiymətli eşyalarınızı, sənədlərini, ailə fotolarınızı yuxarı mərtəbələrə daşıyın. Əger daşqın baş verməsi gözlənilirsə içməli su və qida ehtiyatı yaratmaq lazımdır. Daşqın baş verdiyi zaman suya toxunmayın, cünki elektrik naqilləri ilə təmasda ola və cərəyan ötürə bilər.

Lale Mehrali

